

Što je ostalo od mira i ljubavi na početku ljeta Gospodnjega 2014.?

(i usput: Što je ostalo od Kruga?)

Ivan Supičić

ivan_supicic@yahoo.com

1. siječnja 2014.

U ove dane kada slavimo Božić, blagdan rođenja našega Gospodina, prvi Isusov dolazak na Zemlju, ne možemo se ne sjetiti i njegova drugog dolaska. »Kad se Sin čovječji vrati, hoće li još naći vjere na zemlji?«... Iz ovoga sjetnog, gotovo tužnog Isusova pitanja, koje sigurno nije tek tako, bez razloga postavio, kao da se već naslućuje i odgovor... No, ne bismo li se i mi morali upitati, osobito u naše vrijeme: »Hoće li on, kad ponovno dođe, još naći ljubavi na Zemlji, a tako i onaj mir koji nam je naviješten u božićnoj noći i za koji nam je rekao da ga On daje kao što ga ne daje svijet?«

1. Ljubav i mir u današnjem svijetu

Gledajući ljudsku povijest u cjelini, a onda napose i naše suvremeno doba, kako ne postaviti pitanje: Što je ostalo od ljubavi i mira u 21. stoljeću?

O, sigurno vrlo mnogo! Ali – a u tome i stoji paradoks! – kao da ih ima i vrlo malo ili kao da ih gotovo uopće nema... Pogledajmo kako funkcionira ovaj svijet – *hic mundus* – ovaj svijet za koji nam je rečeno da je zbog svoje ne-ljubavi i ne-vjere, kao takav, već osuđen, ali i pozvan da bude spašen.

U velikim pokretačkim silama, koje djeluju u svijetu i danas, teško se mogu nazrijeti veliki, prevladavajući tragovi ljubavi. No, je li nje u prošlosti bilo više ili manje nego danas? Svijet je poprište trajnih i neprestanih sukoba interesa, moći i nadmoći, nadmetanja snaga, ratova, posjedovanja, ali i bitaka za egzistenciju, za puko biološko preživljavanje pojedinaca, skupina i naroda. A u svemu tome koliko mjesta zauzima i kakvu ulogu igraju mir i ljubav? Slušajmo vijesti, pratimo novine, iščitavajmo znakove vremena! Svijet je u sebi duboko podijeljen u nejednakostima, nepravdama, iskorištavanju siromašnih i bijednih te u stradanjima svake vrste. I što ponajprije zaokuplja današnji svijet? Zar možda prevladava njegovanje ljubavi – ili pak nešto drugo? To je prvo pitanje.

2. Prvenstvo djelotvorne ljubavi

Naše drugo pitanje stoji u sljedećem: sa svih strana odjekuje danas riječ tolerancija. To nam govore Ujedinjeni narodi, to nam poručuje Europska unija, to ističu razne političke stranke, civilni pokreti, udruge, pa i vjerske zajednice.

Kako je definira Europsko vijeće za toleranciju i pomirbu (ECTR), osnovano 2008. godine, »tolerancija znači poštovanje i prihvaćanje izražavanja drugih, očuvanje i razvoj različitih identiteta«. Tolerancija je u tom smislu nesumnjivo vrijedna civilizacijska tekovina suvremenog demokratskog društva jer uključuje baš to »poštovanje«, pa bilo katkad takoreći i iznuđeno od ljudi, naime da »poštuju«, premda to ponekad možda najradije i ne bi. Ali sama riječ, u svojem izvornom značenju, ima ipak prizvuk pripuštanja, podnošenja, gotovo trpljenja nečeg ili nekih koje zapravo i ne bismo baš rado podnosili, ali, eto, moramo iz obzira, jer to zakoni, društvo i »duh vremena« traže, tako da im se ne naruše neka njihova prava i ljudsko dostojanstvo.

Ukratko, oko toga se vode stalne bitke, tako da se čak ni do puke tolerancije ne dolazi lako, potrebna su neprestana nastojanja i opetovani napori. Netrpeljivost naime uvijek ponovno izbija s raznih strana. No, ako doći do tolerancije i nije baš tako jednostavno, što je tek s ljubavlju? Pred tisuće godina, a osobito pred dvije, iz Isusovih usta nam je rečeno da ljubimo čovjeka kao što ga je On ljubio, što znači bezuvjetno, beziznimno i potpuno, a danas nam se kaže da ga toleriramo... Jesmo li otada do danas napredovali ili nazadovali?

Premda vrijednost tolerancije najglasnije promiče civilno društvo, ona se itekako tiče i kršćana. Može li biti kršćanina koji je pozvan da ljubi, a on ni ne tolerira? Što reći o onima koji se pozivaju na evanđeosku poruku ljubavi, maltene kao da su joj službeno akreditirani predstavnici i zastupnici na Zemlji, a često nemaju ni tolerancije! Iz njihovih usta izlaze i danas optuživanja, osude, moralne diskvalifikacije neistomišljenika, gotovo »ekskomunikacije«... Ako takvi stavovi i riječi sigurno nisu tolerantni, u njima pogotovo nema – ljubavi, nisu kršćanski.

Citirao bih ovdje teške i opore riječi našega pokojnog prijatelja, nažalost već prilično zaboravljenog i zanemarenog Željka Mardešića, koje – zato što su takve – nisu ništa manje istinite i duboke. Njegova je misao danas aktualna kao što je bila i za njegova života. U svojoj studiji o savjesti i krivnji, objavljenoj u njegovoj posljednjoj knjizi *Rascjep u svetome*, doslovno kaže da su:

»(...) suvremena zajednička savjest i socijalizacija moralne svijesti drugo ime za djelatnu ljubav prema blišnjemu, za praštanje drugima, za slobodu zajedništva, za suodgovornost. Ako se kršćani ne ljube nisu učenici, nisu Crkva, iako mogu misliti da su pravovjerni i krjeposni. Od te ljubavi Crkva živi i od te ne-ljubavi Crkva umire. Postaje, u drugom slučaju, gangrenozno tkivo smrti i raspadanja, čudovište neslobode i grob istine.«¹

¹ Željko Mardešić, *Rascjep u svetome*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2007, 170.

No, treba ići i dalje od Mardešića. On naime govori o ljubavi među kršćanima. Ali, oni su pozvani da ljube i one koji kršćani nisu, čak svoje neprijatelje. Za dobar dio njih – možda nemoguća ili barem neizgledna misija? Što je ostalo od nje na početku ljeta Gospodnjega dvije tisuće i četrnaestoga? Jer ako prema drugima i drukčijima neki nemaju ni tolerancije, koja je nešto daleko manje od ljubavi, kako da imaju ljubavi? Tamo gdje se stalno sumnjiči, podcjenjuje, optužuje i osuđuje – nema tolerancije, a pogotovo nema ljubavi... Što tu još ostaje od ljubavi? I što ostaje od mira koji bi morao biti njezin plod? Jer mir nije mrtvilo, neaktivnost, praznina ili dosada, nego punina sklada, harmonije i poštovanja među ljudima, pogotovo ljubavi. Ali, i obratno: ima li, s druge strane, tolerancije ili čak nekog traga ljubavi kod onih koji toleranciju traže od drugih, pa i od kršćana, a »u ime tolerancije« gaze ili omalovažavaju ljubav i optužuju kršćane i kršćanstvo za nedostatak ljubavi koje ni oni sami nemaju?

3. Kraljevstvo je nebesko u nama i među nama

No prijedimo na naše treće pitanje, siđimo na dublji, osobniji plan. Prvi ozbiljan upit koji bi tu svatko od nas morao postaviti jest onaj koji ne bi bio upućen drugima, nego samome sebi. Taj je upit usko povezan s drugim Isusovim pitanjem, aktualnim danas kao što će to sigurno biti uvijek: »Zašto vidiš trun u oku brata svoga, a grede u svojem oku ne vidiš?« Davno prije suvremene dubinske psihologije, dva tisućljeća prije Freuda, Junga, Lacana i tolikih drugih, Krist jasno i pregnantno sažima problem u jednom jedinom pitanju o psihološkoj sklonosti neproduhovljenog, neprosvijetljenog, »običnog«, često oprostačenog čovjeka čiji *ego* projicira svoju vlastitu sjenu na drugoga, umanjuje svoj manjak pripisujući ga, uveličanog, drugome.

Tu je riječ o pukom, elementarnom, grubom psihološkom procesu, o projekciji, a nipošto ne o duhovnom stavu ili putu, a najmanje o putu djelotvorne ljubavi. Pouka je jednostavna: nema duhovne izgradnje, nikakva uspona u ljubavi ako ostajemo na samome psihološkom planu. Nema duhovnog pročišćenja bez psihološkog pročišćenja, a psihološkog pročišćenja nema bez duhovnog pročišćenja. Za to je potreban uron, zaron u samoga sebe, susret sa svojim unutarnjim svijetom, stvaran, dubok i iskren dijalog sa samim sobom, bez kojega nema ni dijaloga s drugima, ni sa samim Bogom. Riječ je tu o trostrukom psihološkom i duhovnom buđenju: sebi, drugima i Bogu. To je ta »nova«, a opet i prastara prisutnost Božjemu suncu u nama, ali i našoj unutarnjoj sjeni, koju svatko ima, sjeni koje smo tako često slabo svjesni, pa i posve nesvjesni, skloni da je ne vidimo nego projiciramo na druge. Umjesto da tu sjenu, tražeći svjetlost, strpljivo nosimo sa sobom te prihvatimo svoje slabosti i priznajući ih pomalo otklanjamo...

A put je djelotvorne ljubavi put slobode, put pročišćenja od naših iluzija, nesvijesti, unutarnjih psiholoških zapreka. Zapreka je čovjeku na duhovnome putu ljubavi – čovjek sâm, njegov *ego*, njegov niži ja. A ta zapreka se ne otklanja na mentalnom nego na dubljem, egzistencijalnom planu, ne na razini uma, nego na razini srca. Ne tek npr. pukim stjecanjem znanja, čitanjem i komentiranjem (pa i biblijskih) tekstova, upoznavanjem tuđih mišljenja, nego silaskom u dubinu vlastite duše i srca. Prvi je tu bitan korak spoznanje, priznanje i prihvaćanje cjelovite istine o sebi – koliko god ugodna ili i neugodna bila. To ističu svi veliki duhovni učitelji, kršćanski i hinduski, budistički i islamski, pa tako i veliki suvremeni katolički duhovni učitelji, kakvi su, primjerice, Nizozemac Henri Nouwen, Nijemac Anselm Grün, Kanadanin Jean Monbourquette, Indijac Anthony de Mello, Francuz Henri Le Saux i Indijac Raymond Panikkar. No tako su već mislili i rani crkveni oci, monasi i pustinjaci iz prvih stoljeća kršćanstva kao Evagrije Pontski, Klement Aleksandrijski, sv. Bazilije ili Ivan Zlatousti.

U galaksiji vrlo raznovrsnih i heterogenih duhovnih strujanja danas, ovo je dakle svima zajednička i čvrsta konstanta: ulazak u vlastitu dubinu. A za kršćane je tu riječ o duhovnome putu djelotvorne ljubavi prema dubljem nadahnuću Evandjeljem. Na tom se putu može istinski graditi, ne samo neki uži, poseban – kolikogod možda i hvalevrijedan – »duhovni dom« (trebalo bi točno znati što li zapravo uopće te riječi znače!), nego – znatno dublje – pravi, istinski, univerzalni Božji, duhovni zavičaj koji je, prema Isusovoj riječi, u nama i među nama, nigdje drugdje, a to je njegovo Kraljevstvo. Površan i površinski, plitak pristup Evandjelju ne vodi ničemu, osim nerazumijevanju i nesporazumima, krivim interpretacijama i tapkanju na mjestu.

4. Od ideologije ljubavi do djela ljubavi

I tako dolazimo do naše četvrte i zadnje točke, a to je kvaliteta ljubavi, pitanje o tome što ona zapravo jest, a što nije. I kakva sve može biti: istinska ili lažna, prava ili kriva, djelotvorna ili nedjelotvorna, posesivna ili oslobađajuća, opsesivna ili vedra, psihološki opterećena ili duhovno obasjana. U svakom slučaju, ljubav nije amalgam ili psihološko stapanje, kakvo se katkad vidi u slučajevima deformirane majčinske ljubavi ili ljubavi-erosa. Takva »ljubav« dovodi, ne do slobode, nego do ovisnosti i zarobljavanja, pa tako i do ljubomore. I to do ovisnosti i porobljavanja onoga tko ljubi i onoga kome je takva ljubav upućena. Moguće je postati ovisnik o ljubavi, biti opsjednut ljubavlju, što znači ljubiti na krivi način, dotle da se ona pretvori (gotovo) u svoju suprotnost. Ali, što se čovjek više duhovno produbljuje, udaljava se od svog *ega*, manje postaje »ovisnik« o neautentičnoj ljubavi, ona postaje autentičnija i čišća. Kao što ljubav nije ni teorija ni ideologija, ona nije ni ovisnost o drugome niti njegovo stavljanje

u položaj ovisnosti, u niži položaj. U istinskoj ljubavi ne može ni ne smije biti superiornosti i inferiornosti. Potrebno je, osim toga, inteligentno, lucidno življenje ljubavi. I potrebno je definitivno napuštanje ideologije ljubavi u korist životne prakse i djela ljubavi.

Ljudska se ljubav, međutim, često miješa s našim *egom* i egoizmom, s našim emotivnim potrebama i interesima. Rijetko tko ljubi a da doista ne očekuje ništa, ni mrvicu nečega zauzvrat, pa bila to i minimalna zahvalnost, priznanje, ljubaznost ili slično. Naša je ljudska realnost takva da ne smijemo pretendirati na »perfekcionizam« ljubavi. Ljubimo kako i koliko možemo, no sveudilj ljubimo, sa svim našim nedostacima i slabostima! Jedno je ljubiti nesavršeno, pa i težeći da budemo »savršeni kao naš Otac nebeski«, a drugo je »ljubiti« krivo.

Na kraju, kako ne spomenuti univerzalnost ljubavi? Nitko nema na nju nikakav monopol, nijedna religija, duhovna škola ili smjer. Kršćani su zadnji koji bi smjeli ljubiti »odozgo« i smatrati se boljima od drugih. Kakve li zablude kada to čine, katkad čak »ponosni« što su »rođeni katolici« (a ne krštenjem), a zapravo smo svi samo rođeni i sa sklonošću k zlu i grijehu, slabi i podložni ne-ljubavi. Ljubav je univerzalna kao Bog. On je sâm Ljubav u najjeminentnijem smislu. I gdje je ljubav, tu je on, a gdje je on, tu je ljubav. Bez njega nema ljubavi, znali mi to i priznali ili ne. Bog je na izvoru svake ljubavi. Sv. Ivan apostol je to rekao tako sažeto i jasno da bolje nije mogao: »Deus caritas est. Et qui manet in caritate, manet in Deo, et Deus manet in eo – Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog ostaje u njemu.« A ljubav je duhovno postojanje, stanje bića.

Zato i znao tko za Krista ili ne, vjerovao u njega ili u nekog drugog, ili možda ni to, bitno je da ljubi svoju »najmanju braću« (a to smo svi mi), za koju nam je rekao da što smo njima učinili, učinili smo njemu... Od najmanjih, skromnih stvari i susreta u našoj svakodnevnici. To je Isusova posljednja i presudna riječ!